

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

www.philosophical-research.org

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Α. ΠΙΕΡΡΗΣ

Περίοδος 2018-2019

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΤΡΩΝ

ΛΒ' ΚΥΚΛΟΣ

Συνάντηση 20η

Πέμπτη, 9 Μαΐου

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΠΑΡΤΗΣ

Κύκλος Γ'

1) *Συνάντηση 13^η*

Παρασκευή, 10 Μαΐου

2) *Ειδική Εκδήλωση για το Παρελθόν και το*

Παρόν της Σπάρτης

Σάββατο, 11 Μαΐου

3) *Αρχαιολογική Συνάντηση*

Κυριακή, 12 Μαΐου

I

Είναι, Χρόνος και Κάλλος Το «Τέλος» της Ιστορίας

Μέρος III

Η Ιστορία ως Χρόνος Τελείωσης του Ανθρώπου:

Ο Ελληνισμός και ο Κόσμος

από την Κατάρρευση του Μεταλλικού

Συστήματος στον Χρυσούν Αιώνα

(~ 1200 - 400 π.Χ.)

Στο δεύτερο μισό του 6^{ου} αιώνα π.Χ. η Περσική Αυτοκρατορία βαδίζει προς την ολοσχερή πραγμάτωση οικουμενικού συστήματος ισχύος, όπου όλοι οι χώροι πολιτισμού θα συνυπάρχουν και συνεργούν. Ο ενεργός συνοχεύς κάθε γεωπολιτικής ολοκλήρωσης είναι πολιτισμικός. Στην Περσική Αυτοκρατορία ο Ιωνικός Ελληνισμός καθίσταται όλο και περισσότερο ο λειτουργικός φορέας του πολιτισμικού συνοχέα. Αρχίζει όμως να εκδηλούται η ένταση μεταξύ αφ' ενός της αρχής της

απόλυτης δύναμης, που ωδήγησε την ροπή συσσωμάτωσης ανθρώπινων χώρων από τις πρώτες απαρχές της κατά την Μεταλλική Επανάσταση στην κατάληξη της πρώτης (σχεδόν) οικουμενικής ολοκλήρωσης, και αφ' ετέρου του πνεύματος του εκτός χρόνου επιτεύγματος, της τελείωσης ως εντός χρόνου απο-κάλυψης του αιώνιου Απόλυτου, ως Φαίνεσθαι του Είναί. Αυτή η ένταση μεταξύ των Αρχών της Δεύτερης και της Τρίτης κοσμοϊστορικής Επανάστασης αποτελεί το μεταφυσικό, οντολογικό και υπαρξιακό, θεμέλιο της σύγκρουσης μεταξύ Αυτοκρατορίας και Πόλεων που εξερράγη προς το τέλος του 6^{ου} αιώνα και ήχθη σε κρίση με τους Μηδικούς Πολέμους.

Αυτή θα είναι η θεματική μας στην προσεχή Συνάντησή μας, με τίτλο της ανάλυσης:

***Η Συμπλοκή του Συστήματος Ισχύος
με την Αρχή του Κάλλους***

Η ομιλία θα γίνει την Πέμπτη 9 Μαΐου, 8.30 το βράδυ, στην Αίθουσα Διαλέξεων του Μεγάρου Λόγου και Τέχνης (2^{ος} όροφος, Πλατεία Γεωργίου Α').

Η είσοδος είναι ελεύθερη.

Μετά την ομιλία θα υπάρξει χρόνος για συζήτηση.

II

ΑΠΟΛΛΩΝ ΚΕΚΑΛΥΜΜΕΝΟΣ *Η Μακρά Αγωνία της Ελληνιστικής Εποχής*

*Η παρακμή της Σπάρτης
και το Φθινόπωρο του Κλασσικού Ελληνισμού
(4^{ος} – 1^{ος} αιώνας π. Χ.)*

Δ' Μέρος

*Σπάρτη ή Ρώμη; Το Νέο Δίλημμα
Εκλεκτικές Συγγένειες και Ουσιώδης Διαφορά*

Στα μέσα του 3^{ου} αιώνα π.Χ. η Σπάρτη εμφανίζει πολλαπλά συμπτώματα βαρύτατης νόσου:

1/ **Λειψανδρία.** Ο αριθμός των Σπαρτιατών περιορίσθη στους 700 περίπου.

2/ Οξεία κοινωνικοοικονομική ανισότητα. Περί του 100 ήσαν κληρούχοι.

[καὶ ταχὺ τῆς εὐπορίας εἰς ὀλίγους συρρυσίσης πενία τὴν πόλιν κατέσχευεν ἀσχολίαν τῶν καλῶν καὶ ἀνελευθερίαν ἐπιφέρουσα μετὰ φθόνου καὶ δυσμενείας πρὸς τοὺς ἔχοντας. ἀπελείφθησαν οὖν ἐπτακοσίων οὐ πλείονες Σπαρτιᾶται, καὶ τούτων ἴσως ἑκατὸν ἦσαν οἱ γῆν κεκτημένοι καὶ κλῆρον· ὁ δ' ἄλλος ὄχλος ἄπορος καὶ ἄτιμος ἐν τῇ πόλει παρεκάθητο, τοὺς μὲν ἔξωθεν πολέμους ἀργῶς καὶ ἀπροθύμως ἀμυνόμενος, αἰεὶ δέ τινα καιρὸν ἐπιτηρῶν μεταβολῆς καὶ μεταστάσεως τῶν παρόντων.]

Πλούταρχος, Ἄγεις, 5]

3/ Περιουσίες και πολιτική επιρροή στα χέρια γυναικών.

[... ἄτε δὴ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπισταμένως κατηκόους ὄντας αἰεὶ τῶν γυναικῶν καὶ πλείον ἐκείναις τῶν δημοσίων ἢ τῶν ιδίων αὐτοῖς πολυπραγμονεῖν διδόντας. ἦν δὲ τότε τῶν Λακωνικῶν πλούτων ἐν ταῖς γυναιξὶ τὸ πλεῖστον, ... ἀντέστησαν γὰρ αἱ γυναῖκες οὐ μόνον τρυφῆς ἐκπίπτουσαι δι' ἀπειροκαλίαν εὐδαιμονιζομένης, ἀλλὰ καὶ τιμὴν καὶ δύναμιν, ἦν ἐκ τοῦ πλουτεῖν ἐκαρποῦντο, περικοπτομένην αὐτῶν ὁρῶσαι.]

Πλούταρχος, Ἄγεις, 7].

4/ Πολιτιστική οπισθοδρόμηση.

5/ Πολιτικός συντηρητισμός του status quo.

[Όταν ο νεαρός βασιλεύς Ἄγεις επιχειρεῖ να ανανεώσει την Σπάρτη από την έσχατη παρακμή της, επαναφέροντάς την στις συστατικές αρχές της, ο λαός συνεπαίρνεται από την Δωρική πνοή:

ὁ μὲν οὖν δῆμος ἐξεπλάγη τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ νεανίσκου καὶ περιχαρὴς ἦν, ὥς δι' ἐτῶν ὁμοῦ τριακοσίων πεφηνότος ἀξίου τῆς Σπάρτης βασιλέως

Πλούταρχος, Ἄγεις, 10

Τα 300 χρόνια από το 240 π.Χ. μας οδηγούν πίσω στα μέσα του 6^{ου} αιώνα π.Χ., και στο “πάγωμα της μορφής” που ακολούθησε την

εφορεία του Χίλωνος, όπως έχω αναλύσει. Το λαϊκό αίσθημα δεν αξιολογούσε υπερθετικά ούτε το Μηδικό κατόρθωμα στις αρχές του 5^{ου} π.Χ. “χρυσού” αιώνα, ούτε το Πελοποννησιακό στο τέλος του, πολύ λιγώτερο δε την συνέχεια στον 4^ο αιώνα και στους Ελληνιστικούς χρόνους].

Η αιτία της βαρύτατης νόσου και διαφθοράς ανάγεται σε πρόβλημα ταυτότητας.

Εμβληματικά διετύπωσε τον διττό λόγο της νοσηράς παρακμής ο φιλολάκων Ξενοφών, γράφοντας λίγο μετά την Μάχη των Λεύκτρων και τις συνέπειές της:

οὐδὲν μέντοι δεῖ θαυμάζειν τούτων τῶν ἐπιψόγων αὐτοῖς γιγνομένων, ἐπειδὴ φανεροί εἰσιν οὔτε τῷ θεῷ πειθόμενοι οὔτε τοῖς Λυκούργου νόμοις.

Ξενοφών, Πολιτεία Λακεδαιμονίων, 14, 7.

[Διεισδυτικές παρατηρήσεις του Πολύβιου πάνω στο θέμα της Λυκούργειας Τάξης, VI, 10; 45-46; 48-50. – Σημειωτέον δεν αναφέρει Εφόρους. – Το δραματικό τέλος του Κλεομένη στην Αλεξάνδρεια, δείχνει το αυθεντικό Σπαρτιατικό βίωμα και ήθος να ζει σε βασιλιά και λαό (Πλούταρχος, Κλεομένης, 37).

Στην επόμενη Συνάντηση θα αναλύσουμε τα δεδομένα και θα ερευνήσουμε για το νόημά τους. Θα εμφιλοχωρήσουμε στην φύση της συγκλονιστικής προσπάθειας Ανα-νέωσης της Σπάρτης εκ μέρους των δύο νεαρών βασιλέων, Άγι και Κλεομένη. Θα δούμε την συνέχειά της με τον Μαχανίδα και τον Νάβι.

Θεματικός τίτλος της αναζήτησής μας είναι:

***Η Σπάρτη Ξυπνάει και Αναζητεί τον Εαυτό της:
Οι Νεανίσκοι Ηγέτες και ο Ωργισμένος Απόλλων,
Η Μεγάλη Μεταρρυθμιστική Περίοδος***

(244 – 192 π.Χ.)

Η συνάντηση μας και ομιλία μου θα πραγματοποιηθεί την Παρασκευή 10 Μαΐου, 8.30 το βράδυ, στην φιλόξενη Αίθουσα του Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης, Γκορτσολόγου 97.

Η είσοδος είναι ελεύθερη.

Μετά την ομιλία θα υπάρξει χρόνος για συζήτηση.

III

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ

Συνεχώς επαναλαμβάνω ότι η μελέτη της ιστορίας είναι μάθημα ες αεί. Η ορθή αντίληψη του ιστορικού παρελθόντος έχει άμεση σχέση προς την

πραγματική κατανόηση του παρόντος και την αποτελεσματική στρατηγική για το μέλλον. **Η ιστορία έχει νόημα.** Δεν είναι ούτε συρροή τυχαιοτήτων, αλλά ούτε και απλό πεδίο άσκησης βουλήσεων. Ούτε συνδυασμός τυχαίων συναπαντημάτων και βουλησιαρχικών επιδιώξεων, «ορθολογικών» ή μη.

Στις Συναντήσεις της Σπάρτης μελετούμε αναλυτικά τρία χρόνια τώρα όλες τις πτυχές της ιστορίας της Αρχαίας Σπάρτης με σκοπό την ολοκληρωμένη κατανόηση της κοσμοϊστορικής σημασίας της, ως πολιτισμικού άξονα του κλασσικού Ελληνισμού και της οικουμενικής ιστορίας.

Η μοίρα της Νέας Σπάρτης παρουσιάζει μια τραγική αντίστιξη προς τα πεπρωμένα της παλαιάς. Γεννήθηκε στην «αγκαλιά» της αρχαίας, και έκτοτε την απαρνείται.

Η Νεοελληνική κρίση ταυτότητας μετακύλισε το μέγα ύψος σε βάραθρο. Ένα δυνητικά υποσχόμενο ξεκίνημα μεταλλάχθηκε σε ελικοειδή σπείρα καταβύθισης. Ο δημιουργικός δυναμισμός της Παράδοσης, ως συνέχειας στην ταυτότητα, παραμορφώθηκε στο άεργο τέλμα της Συντήρησης ως διατήρησης του σηπόμενου status quo. Οι διαδικασίες έχουν φθάσει στα αρνητικά έσχατα.

Στην περίπτωση της Σπάρτης όλες οι τωρινές γινόμενες ή σχεδιαζόμενες παρεμβάσεις είναι «αντι-σπαρτιατικές», όπως η νέα «είσοδος» της πόλης, το νέο «Μουσείο», η μονόπλευρη και αντιστρόφως ανάλογη προς την πραγματική σημασία και αξία, έμφαση στα Ρωμαϊκά ψηφιδωτά και στα έσχατα της ύστερης αρχαιότητας και ακόλουθης μεταβατικότητας, επί πάσι δε το μέγα

αντι-σύμβολο του Ρωμαϊκού θεάτρου. Και το θέμα πια δεν είναι μόνον ή κυρίως η αυθαιρεσία των ιδιωτών αλλά η συστημική πρόνοια της οργανωμένης πολιτείας ως κράτους. Που εξ άλλου αυτή τροφοδοτούσε και την ατομική παραβατική αυθαιρεσία.

Στην φάση της έσχατης κρίσης περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη φορά η ανάγκη είναι επιτακτική για την επιστροφή στις συστατικές αρχές κάθε όντος. Αυτή η αναβάπτιση εξασφαλίζει την αναγκαία Ανανέωση, προϋπόθεση της δημιουργικής ανασυγκρότησης. Τα πάντα είναι θέμα της φύσης των πραγμάτων, δηλαδή (ιδιο)ταυτότητας. Που σημαίνει και αίσθηση ετερότητας.

Στην σύγχρονη Σπάρτη ο Λεωνίδας ο Β' ρίχνει την βαρεία σκιά του, ενώ ο Άγις απουσιάζει γιατί δεν αφήνεται να ανθίσει.

Στους έσχατους φοβερούς σφαδασμούς της Ρωμαϊκής πολιτείας, όταν κυοφορείτο η Αυτοκρατορία με το οικουμενικό μήνυμα, ο ποιητής έψαλλε την ερχόμενη Ανανέωση:

Ultima Cumaei venit iam carminis aetas;
magnus ab integro saeculorum nascitur ordo.

Iam redit et Virgo, redeunt Saturnia regna,
iam nova progenies caelo demittitur alto.

Tu modo nascenti puero, quo ferrea primum
desinet ac toto surget gens aurea mundo,
casta, fave, Lucina; tuus iam regnat Apollo.

...

Adspice convexo nutantem pondere mundum,
terrasque tractusque maris caelumque profundum.

Adspice venture laetantur ut omnia saeclo!

Vergilius, *Ecloga* IV, 4-10; 50-52

Ένας «Παις» θα σηματοδοτήσει την Ανανέωση:

Adgrederere o magnos (aderit iam tempus) honores,
cara deum suboles, magnum Iovis incrementum!

Ibid. 48-49

Στην ειδική εκδήλωσή μας θα συγκρίνω την παρακμή της αρχαίας Σπάρτης, για την οποία μιλάμε στο κύριο σώμα των Συναντήσεων φέτος, με την τωρινή κατάσταση της πόλης στο πλαίσιο των αντίστοιχων ιστορικών εξελίξεων. Η συγκριτική μελέτη θα αποκαλύψει σημαντικές και ιδιαίτερα διαφωτιστικές ομοιότητες και διαφορές. Και θα δείξει την ατραπό της ουσιαστικής ανάταξης.

[Για τους σταθμούς στην ιστορία της Αρχαία Σπάρτης, δείτε το προηγούμενο κείμενο που κυκλοφόρησα σε σχέση με την 12^η συνάντησή μας της 19^{ης} Απριλίου. Επίσης την μελέτη μου «*Περιοδοποίηση της Σπαρτιατικής Ιστορίας*» στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία «Δωρικές Μελέτες»].

Θεματικός τίτλος της ομιλίας μου θα είναι:

Αρχαία και Νέα Σπάρτη

Βίοι Εναντίοι και η Επιστροφή στην Αρχή

Η συνάντηση μας και ομιλία μου θα πραγματοποιηθεί το Σάββατο 11 Μαΐου, 7.30 το βράδυ, και πάλι στην φιλόξενη Αίθουσα του Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης, Γκορτσολόγου 97.

Η είσοδος είναι ελεύθερη.

Μετά την ομιλία θα υπάρξει χρόνος για συζήτηση.

IV

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ

ΣΤΟ ΙΕΡΟ ΤΗΣ ΟΡΘΙΑΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ

Στην σειρά των Αρχαιολογικών επιτόπιων ερευνών μας θα επισκεφθούμε το Ιερό της Ορθίας Αρτέμιδος.

Θα μελετήσουμε τα αρχαιολογικά δεδομένα και τα είδη και τον χαρακτήρα των ευρημάτων. Θα εξιχνιάσουμε τις μυθολογικές παραδόσεις και τις πληροφορίες των φιλολογικών πηγών. Και θα αναλύσουμε τις τελετουργίες που ελάμβαναν χώρα στο ιερό.

Διακρίνονται δύο στρώματα θρησκευτικότητας στην θεότητα και την λατρεία του ιερού. Στο Πελασγικό Λελεγικό επίπεδο, η θεά ανήκει στην άγρια και αδιάφθορη φύση (Αλκμάν) και τον ποιμενικό βίο (ο τυρός στην λατρεία της παραπέμπει σε αυτόν), καθώς και τον γεωργικό (φάρος = άροτρο, στο παρθένιο του Αλκμάννα). Θυσία αίματος, και μάλιστα ανθρώπινου, (η ιεροτελεστία της Άνοιξης, θυσία εφήβου), υποδηλώνει αφ' ενός τα μυστήρια της χθόνιας γονιμότητας αφ' ετέρου το μυστικό της Κυριότητας (σχετική η Δέσποινα της Αρκαδίας). Τερατώδους ασχήμιας ειδώλια συμβολίζουν την ισχύ της δαιμονικής τάξης του κόσμου. Οι πρώτοι ευρέτες του αρχέγονου ξοάνου της παρεφρόνησαν. Και οι Δωριείς των ωβών έχυσαν το αίμα τους ανταγωνιζόμενοι για την πρωτιά στη θυσία της.

Με την επικράτηση του νέου και νεαρώδους θεού Απόλλωνα, η θεά των Λιμνών καθίσταται Ολύμπια, δηλαδή εξαπολλωνίζεται. Γίνεται ο θήλυς Απόλλων, η αρχετυπική Κόρη αντί του ινδάλματος του Κούρου. Κυνηγάει στα ψηλά του Ταϋγέτου (Θήρα), είναι παρθένα, και η στοχευμένη σκληρότητά της εκφράζει, ως συμπυκνωμένη και αδαπάνητη

ενέργεια, την παρθενία της. Με αυτό το πνεύμα, ο Λυκούργος μεταμορφώνει την ιεροτελεστία της άνοιξης σε Δωρική επίδειξη νεαρών τέλειας οργώσης ακμής υπό την Διαμαστίγωση.

Θα ασχοληθούμε και με τα ονοματολογικά του θείου επιθέτου Ορθία.

[Δείτε την μελέτη μου «*Προλογικά εις Ορθίαν Άρτεμιν*», στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία «Δωρικές Μελέτες»].

Η αρχαιολογική αυτή Συνάντησή μας θα γίνει την **Κυριακή 12 Μαΐου**. Θα συναντηθούμε στην είσοδο του αρχαιολογικού χώρου του ιερού της Αρτέμιδος Ορθίας, στις 11.30 το πρωί.

Όποιος ενδιαφέρεται να παρακολουθήσει ας επικοινωνήσει μαζί μου. Θα το αναγγείλω και στις Συναντήσεις της Παρασκευής και του Σαββάτου.